

NÉPSZAVA

725. 960. 25
1976 JAN 24

244

1976. január 24.

Kincssőrzők gárdája

Zsimbék szélén, egy magasiaton, gyönyörű, söbetszürke templommaradvány vonja magára az utazó figyelmét. Egy a csaknem kétezer műemlék közül, melyet szerte az országban fellelhetünk. Lehet, hogy nem is a leg-szebb darabja. Hozzáfűzödik viszont honi műemlékvédelmünk leglényegesebb elvének első, testet öltött megvalósítása: az a ma is döntő elv, hogy a műemlék helyreállítói a korábbi építész gondolkodásmódját kövessék.

Nyolcezernél több...

Az immáron száznegy éves magyar műemlékvédelem sokféle buktatóval, sokféle nehézség leküzdése után jutott el mostani világhíréhez. S bár a nagy elődök sok maradó értékét hagytak maguk után, műemlékvédelmünk igazi kibontakozására csak a felszabadulás után került sor. Mint ahogy a társadalom tagjait megmozgató műemlékvédelem megvalósítása is az utóbbi három évtized eredménye.

A nyolcezer-háromszáznál is több magyar műemlékkincs gazdája az Országos Műemléki Felügyelőség. Helyreállítási, építési munkákkal éppúgy foglalkozik, mint tervezéssel és tudományos kutatói tevékenységgel. Igazgatója, dr. Tilinger István, műemlék-felügyeleti osztályának vezetője, dr. Borcsa Géza. Velük beszélgettem műemlékvédelmünk jelenéről, feladatairól.

— Mi azt valljuk, a műemlékvédelmet preventíven kell szemlélni — mondja az igazgató. — Pontosabban: véleményünk szerint nem képzelhető el úgy a műemlékincs ügye, hogy ne fonódna össze a településfejlesztési elképzelésekkel és a városrendezési törekvésekkel. Mint ahogy az értékek megmentése, a történelmi örökség konzerválása sem valamiféle önmagáért létező dolog. Úgy egész, mondhatnám, úgy tökéletes, ha megkeressük hasznosításuk módjait is; ha minden helyreállított műemléknek funkciója, szerepe van és szerves kapcsolatban áll mindennapi életünkkel.

Az eredmények? Kastélyépületeink 85 százaléka „él”, betölt valamilyen

feladatot. Az ország 8 ezer 304 műemlék és műemlék jellegű épületéből 7 ezer 200-at rendeltetésszerűen használnak. Állami tulajdonban levő lakóépületeinkben — a számuk 1141 — 15 ezer ember él a belső korszerűsítési munkák következtében komfortos színvonalon.

Egy mennyezeti freskó

Állami tulajdonban levő lakó- és középületeinknek csupán a mérhető épületértéke 30 milliárd forint. A bennük levő művészeti, kultúrtörténeti értékekről azonban nincs megközelítőleges adatunk sem. Hiszen ki tudná megmondani, hogy például mennyit ér egy mennyezeti freskó... Műemlékvédelmünk olyan fantasztikus eszmei érték gazdája, amelyet képtelenség forintban kifejezni.

Az OMF különben városokképpen — jövőben — gondolkodik. Ennek jelentőségére az osztályvezető világít rá.

— Hűsz műemléki jelentőségű területünk van. Például a budai várnegyed, a soproni, az egri, a pécsi belváros és sorolhatnám Tihanyt, Hollóköt, Szigliget és a Csongrádhoz tartozó Halászfalut is. Az ősi városközpontok és a tájegységek, faludarabok köré húzott jelképes vonalon belül mindent védünk. Előírásokkal, kikötésekkel húzzunk határt. Mondok néhány példát. Fehérvár védett belvárosában, egy üres telekre üvegpalotát akart építeni a Videoton. Nem engedélyeztük! A visegrádi fellegvár és a Sallamon-torony közti völgykatlanban emeletes üdülőfő akart építeni a Nemzeti Bank. A látványt törték volna meg. Nem engedélyeztük!

A két szakember arról is szívesen beszél, amit örömmel engedélyeznének, támogatnának. Például a jó néhány gazdálanná vált műemlékről, amely gazdát, gondviselőt „keres”. A kormány ez év januárjától mentesíti az épület után járó esz-közlekedési járulék fizetése alól azokat az intézményeket, amelyek műemlék házban tevékenykednek... Népi műemlékeinkről is szó esik, melyeknek a skanzen nem egyetlen mentési módja

—, lehetne több is, más is. Még talán hatásosabb is, ha eredeti környezetükben, hasznos funkcióval ellátva — helytörténeti kiállítás — régi foglalkozások bemutatása — annak a falunak, városnak a közkin-csévé válik, amely „szülője” volt. Tízéves távlatban 200 népi műemlék házat akar így átmenteni a jövőnek az OMF, anyagiilag is újszerűen. Harmincezer forintos felső határig kaphat pénz — például — a tulajdonos, ha műemlékké nyilvánított házat a megadott előírásoknak megfelelően rendbehozza. Az időnként szokásos festésre, tapasz-tásra pedig kettőtől ötezer forintig terjedő összeggel segítik a tulajdonost...

A kormány évente 70—72 milliót juttat az OMF-nek. De a kifejezetten műemlék épületeken történő munkákra háromszázmilliónál is többet fordítunk. 1976 januárjától egyébként a műemlék központú városok nem csupán állami lakóház-felújítási keretet kapnak, hanem úgynevezett műemléki „pluszt” is. Néhány kiemelt feladat, mint amilyen 1976-ban az esztergomi bazilika, a debreceni Református Kollégium és a ráckevei kastély rendezése — külön támogatáshoz jut. Az idén 24 millió ez a ráadás...

Mélyek a gyökerek

Utálnak az egyre növekvő társadalmi bázisra, amely ma már segíti, támogatja az OMF munkáját, amely közművelődési célkitűzéseivel kilépett kötelező keretéből. Egvetlen példa arra: miként tavaly augusztusban az egri Hajtómű- és Festőberendezések Gyárának Papp János vezette szocialista brigádja felhívást intézett az ország szocialista brigádjaihoz: „Ismerd meg műemlékeinket! De ne csak megnézd! Vigyázz rá, és segíts a műemlékvédelemnek, ahogyan tudsz...”

Ennek a felhívásnak a jövő érleli gyümölcsseit.

A műemlékvédelem nagy elődjei a Tanácsköztársaság idején így fogalmazták meg e társadalmi feladat lényegét: „Minél mélyebbre nyúlunk a gyökerek, annál biztonságban áll a jelen fája, s annál több reményeségünk lehet a jövő gyümölcésére.” Szabó Iréne